

3. Савчук Л. О. Особливості підготовки до шкільного навчання дітей із затримкою психічного розвитку / Людмила Савчук // Нова педагогічна думка. — Рівне, 2005. — № 1. — С. 117-122.

4. Сак Т. В. Застосування зразка у процесі формування понять у дітей із затримкою психічного розвитку / Т. В. Сак // Дефектологія. — 2001. — № 2. — С. 33-36.

ПРОБЛЕМА ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

УДК: 378.01

Брмакова С.С.

У статті розглядаються ключові питання якості освіти в Україні, проаналізуємо експлікацію поняття «якість освіти», визначені наукові підходи щодо якості освіти, подані факти професійної підготовки фахівців у сфері інженерних галузей на прикладі світового досвіду.

Ключові слова: *освіта, якість освіти, вища технічна освіта, професійна підготовка майбутніх фахівців у вищих технічних навчальних закладах.*

ПРОБЛЕМА КАЧЕСТВА СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассматриваются ключевые вопросы качества образования в Украине, подан анализ экспликации понятия «качество образования», определены научные подходы к проблеме качества образования, поданы факты профессиональной подготовки специалистов в сфере инженерных отраслей на примере мирового опыта.

Ключевые слова: *образование, качество образования, высшее техническое образование, профессиональная подготовка будущих специалистов в высших технических учебных заведениях.*

PROBLEM OF QUALITY OF MODERN EDUCATION

In the article the key questions of quality of education are examined in Ukraine, the analysis of explications concept is given «quality of educations» are certain scientific approaches to the problem of quality of education, the facts of professional preparation of specialists are given in the field of engineering's industries on the example of world experience.

Key words: *education, quality of education, higher technical education, professional preparation of future specialists, is in higher technical educational establishments.*

Постановка проблеми. Розуміння цінності людини як «міри всіх речей» кардинально змінює уявлення про призначення освіти. У ХХІ ст. традиційне розуміння освіти як оволодіння студентами знаннями, уміннями, навичками і підготовки їх до життя буде остаточно переосмислено і витіснене ширшим поглядом на освіту як становлення людини, отримання ним себе, свого

людського образу, неповторної індивідуальності, духовності, творчого потенціалу. У суспільно-педагогічній свідомості затвердиться думка про те, створити людину освічену - означає допомогти їй стати суб'єктом культури, історичного процесу, власного життя, навчити життєтворчості. [1] У доповіді ЮНЕСКО «освіта - прихований скарб», в інших міжнародних документах підкреслюється вирішальна роль перетворень не тільки у формуванні особи впродовж всього її життя, але і в розвитку всього суспільства, а головними пріоритетами освіти висунуті: доступність, ефективність, якість. Отож, у процесі удосконалення якості надання освітніх послуг з адаптацією до зовнішніх ситуацій суспільства виникає потреба у вивченні та науковому осмисленні ефективних шляхів досягнення нової якості педагогічної освіти у ВНЗ. Сутність нашої концепції полягає в розумінні своєрідності самого процесу професійної підготовки у ВНЗ та переході від «моделі контролю якості професійної підготовки» до «моделі забезпечення якості професійної підготовки» за рахунок системи моніторингу.

Аналіз останніх досліджень. Проблема якості сучасної освіти проявляється як творча методологічна проблема. У нових змінних умовах модернізації вищої технічної освіти необхідні нові моделі контролю якості, нові механізми стеження і «охорони» якості освіти та оволодіння ними методологією удосконалення якості. Для розв'язання проблеми якості вищої технічної освіти, на думку Кузнецової А. Я. [2 с.92], необхідний новий спосіб мислення, що дозволяє зрозуміти – висока якість можлива лише за умови гуманістично спрямованого творчого потенціалу учасників освітнього процесу.

Якість вищої професійної освіти – поняття масштабне, містке. Його вивченню присвячено багато досліджень. Підвищення якості освіти в сучасних умовах є об'єктом різнопланових досліджень (Ю. Бабанський, Н. Бібик, М. Бурда, Н. Буринська, Л. Ващенко, Г. Єльнікова, В. Загвязинський, І. Зяюн, Л. Калініна, В. Кремень, О. Ляшенко, В. Мадзігон, С. Максименко, В. Паламарчук, І. Підласий, В. Пікельна, О. Пометун, М. Поташнік, О. Савченко, В. Сластьонін, А. Суббето, О. Сухомлинські, Т. Шамова, С. Шишов та багато ін.). Зокрема, у Всесвітній декларації стосовно освіти, прийнятій у Ліоні на міжнародній конференції з вищої освіти у 1998р., якість вищої освіти визначається як багатоаспектне поняття, що охоплює всі аспекти діяльності вищого закладу освіти: навчально-методичні програми, навчальну і науково-дослідну роботу, професорсько-викладацький склад і контингент студентів, навчально-матеріальну базу і ресурси.

Мета статті продиктована її назвою.

Виклад основного матеріалу. Міжнародна і вітчизняна практика засвідчує, що для ефективної діяльності вищої школи необхідно створити систему якості, що ґрунтується на результатах наукових досліджень, світовому досвіді навчально-педагогічної роботи та сталих традиціях.

Принагідно відмітимо, - щодо використання поняття «якість освіти» у вітчизняній науці єдиної точки зору визначення даної дефініції не вироблено. Так, Бабанов Г. А. у дисертаційному дослідженні «Педагогічне забезпечення якості освіти у ВНЗ» (2006 р.) зазначає «множинність педагогічних ідей та пропонуваніх рішень проблеми забезпечення необхідної якості освіти свідчить про те, що серед науковців, педагогів, організаторів педагогічного процесу не

має єдиних підходів щодо розуміння того, що слід враховувати якісною освітою і які фактори, умови, міри та шляхи дозволяють забезпечити якість професійної підготовки фахівців, що вимагається» [3 с.39]. В. В. Серіков [4 с.259], у свою чергу, зазначає, що «... поняття відображає і нормативно-правові вимоги до освіти та історико-культурні традиції цієї галузі практики; теоретико-методологічні принципи побудови освітніх систем і професіоналізм суб'єктів освітньої діяльності; відповідності освітньої практики соціальним очікуванням і конкурентоспроможність випускників освітньої установи; високі показники результативності навчання й технологічність та сучасний рівень організації навчального процесу у ВНЗ».

У зв'язку з цим проаналізуємо експлікацію поняття «якість освіти» з метою визначення авторської позиції.

Якість «як філософська категорія виражає невіддільну від буття об'єкта (річ, явище, процес) його істотну визначеність, завдяки якій він є саме цим, а не іншим об'єктом» [5, с.252-253]. При цьому зміна якості означає докорінну зміну об'єкту, перетворення його на об'єкт з іншої якісною відповідністю [7]. На думку І. Я. Лернера, якістю будь-якого об'єкту «вважаються його істотні, стійкі властивості, завдяки яким він цим об'єктом є» [6, с.19]. Таким чином, «якість виявляє себе через властивості...; на відміну від якості, властивість висловлює якусь окрему сторону об'єкта, його одиничну ознаку. Кожен об'єкт (річ, явище, процес) володіє множиною властивостей, але не всі вони однаковою мірою рівноцінні» [6, с.15]. Тому «якість виступає як сукупність не будь-яких, а лише істотних властивостей» предметів, явищ і процесів [6, 16]. Про якість з філософської точки зору можна судити з того, яку роль по відношенню до інших речей, явищ, процесу грає об'єкт, що володіє даною якістю [6, 19]. Як соціально-антропологічна категорія «якість об'єкта, (явища, процесу) розуміється як сукупність його властивостей, що обумовлює задоволення потреб людини, суспільства, держави відповідно до культурного призначення» даного об'єкта [8, с.24]. На думку В.В. Серікова, «якість» відображає і об'єктивну характеристику, набір властивостей, «якісну визначеність» деякого предмета, в даному випадку освіти, і має модальний відтінок, вказівку на ступінь досконалості» [9].

Г.А. Шабанов [10] для обґрунтування дефініції «якість освіти» на основі аналізу фундаментальних наукових джерел виділив кілька досить близьких, але всеж-таки різнопланових наукових підходів. Узгодимо дослідження науковця з нашим баченням.

1. Найбільш обмеженою в контексті сучасного розвитку теорії і методики професійної освіти та освітніх потреб суспільства є трактування якості освіти у традиціях знаннєвого підходу, в рамках якого відзначений стан освіти обумовлюють процеси репродуктивного засвоєння майбутніми фахівцями визначених знань, набуття ними відповідних умінь і навичок. Даний підхід є домінуючим в освітній практиці. Між тим, нам вбачається, що якість освіти, поряд з певним рівнем знань і вмінь, як мінімум має враховувати розвиненість інтелектуальних, моральних, фізичних та інших якостей особистості майбутнього фахівця, сформованих у відповідності з поставленими цілями і завданнями професійної підготовки. Тому [11] якість освіти майбутнього фахівця характеризується «результатом, показниками якого є не тільки знан-

ня, уміння і навички, а й певні якості особистості, виражені у його (фахівця) світобаченні» [6].

2. Якість освіти визначається рівнем освіченості студентів (майбутніх фахівців) та обумовлюється станом розвиненості ціннісно-світоглядної (духовно-моральної), мотиваційної, інтелектуальної сфер особистості, а також станом загальнокультурної та професійної підготовки майбутнього фахівця. Під якістю освіченості майбутнього фахівця Л. Л. Редько, Г. А. Шабанов розуміють сукупний результат особистісних, професійних і діяльно-стильових характеристик фахівця, що включають такі якості: ціннісно-світоглядну, психолого-мотиваційну, загальноосвітню підготовки, професійної підготовки, культури, інтелектуального, духовно-морального та фізичного розвитку.

3. Якість освіти розглядається в контексті ефективності функціонування освітнього закладу, що передбачає: здібність освітньої установи виконувати на певному рівні поставлені цілі і завдання; наявність стійкої позитивної динаміки розвитку, позитивне сприйняття соціумом; максимально можливу реалізацію кадрового потенціалу; досконалість освітніх підходів і технологій; реальні досягнення у професійній підготовці майбутніх фахівців та конструктивні зовнішні зв'язки [3].

4. Якість освіти визначається у смислому полі акмеологічного підходу, а саме - ступінню відповідності рівня професійної підготовки фахівця вимогам професійного та соціального середовища: його готовністю успішно виконувати професійні обов'язки (готовності до професійної діяльності). Так, В.М. Максимов [9] та Р.В. Баженов [9] визначають якість педагогічної освіти через професійну (готовність до інноваційної професійно-педагогічної діяльності), особистісну (самостійність, відповідальність за прийняття життєвих і професійно важливих рішень, здатність визначати свої «зони найбільшого розвитку»), духовну (усвідомленням необхідності працювати за совістю і творити добро, нести любов до дітям, усвідомлення свого обов'язку і сили духу, високий рівень моральності) зрілість майбутнього фахівця [7, с. 24]. При цьому одним з показників якості педагогічної освіти науковцями визначається сформованість професійно-педагогічної компетентності фахівця [9].

5. Якість освіти залежить від рівня організації і результату навчально-виховного процесу у ВНЗ. У цьому плані якість освіти передбачає системну цілісність якості освітньої мети і результату; є співвідношенням мети і результату, як міри досягнення поставлених освітніх завдань. Дані цілі повною мірою відображають сучасні соціальні очікування [6], [7]. В. В. Серіков пов'язує поняття якості освіти в контексті єдності двох складових, - процесу і результату (продукту). Якість професійної освіченості (як результат, продукт освіти) «залежить від процесу (освіти). Отже, до якісної продукту може привести тільки якісний процес». Необхідно відзначити, що якість освіти у своєму феноменологічному значенні має виражену потребнісну основу: «якість освіти являє собою сукупність характеристик результатів освіти, які здатні задовольнити потреби суспільства, а головне - відповідати вимогам замовників на освіту».

Р. В. Баженов, Т. А. Корчак, Е. В. Лузік, А. В. Слонкова, Д. В. Чернілевський та ін. обов'язковим атрибутом якості освіти вважають необхідність

відповідати певним стандартам. При цьому «стандарт контролю розглядаються науковцями як державні нормативні вимоги до ВНЗ, заявлені у відповідних нормативних документах».

На думку Серової М. А., контроль якості освіти сприяє оптимізації навчального процесу, реалізації принципу професійної спрямованості, що у свою чергу, сприяє підвищенню якості підготовки фахівців. В. І. Звонніков, М. Б. Чельнікова у монографії «Контроль якості навчання при атестації (компетентнісний підхід)» (2009) відзначають, що визначеність критеріїв і точність оцінки навчального процесу ВНЗ потребує від теорії освіти уточнення і розробки її категоріального апарату.

Такі вище схарактеризовані тенденції наукових міркувань спричиняють необхідність розроблення нових підходів, форм і методів здійснення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців. Так, на думку Г. А. Шабанова, конструювання системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців передбачає введення нового інноваційного – моніторингового підходу. Із таким баченням погоджується В. Г. Іванов у дисертаційному дослідженні «Проектування змісту професійно-педагогічної підготовки викладача вищої технічної школи» (1997р.) [7], який у свою чергу додає, що система забезпечення якості освіти у ВНЗ проявляється у чотирьох якісних станах: як соціально-педагогічне явище, як система, як процес, як діяльність. Статусна роль як соціально-педагогічного явища реалізується засобами державної політики та проявляється за рахунок педагогічно виправданих засобів, технологій, дій, а також педагогізації управлінських технологій, механізмів досягнення необхідної ефективності і якості навчально-виховного процесу у ВНЗ. Забезпечення якості професійної підготовки як системи проявляється за рахунок різнопланових систем та підсистем (мекеджменту, інформаційної, правової, технічного забезпечення тощо) ВНЗ, які утворюють загальну структуру. У якості процесу – передбачається застосування таких категорій як «стан», «етап», «цикл» та інших, які є механізмами розвитку та змін його якісно-кількісних характеристик. Статусна роль як діяльності визначається різними видами діяльності що мають місце у ВНЗ: навчально-пізнавальна, виробнича, науково-дослідницька та ін.

Особливо важливою є проблема якості професійної підготовки фахівців у сфері інженерних галузей, враховуючи їх визначальний вплив на технічний прогрес і процеси розвитку економіки України. Значні темпи глобалізації економіки і зростаюча конкуренція інженерної професії створює особливу необхідність вироблення єдиних вимог до якості підготовки інженерів, та, як наслідок, забезпечення їх міжнародної мобільності.

Принагідно зауважимо [3], що у багатьох країнах світу фахівці які отримали технічну освіту, повинні отримати звання «професійного інженера», тобто повинні бути занесені у спеціальні реєстри професійних інженерів. Так, в англійських країнах для розробки єдиних вимог до фахівців у галузі техніки і технологій створена міжнародна моніторингова організація – Вашингтонська угода (WA) [3], а відповідно вимогам до компетенцій інженерів ведеться у рамках Форуму мобільності інженерів (EMF) [2]. У країнах Європи взаємне визнання результатів національної сертифікації фахівців і акредитації освітніх програм на засадах угоди країн-учасниць виконується Євро-

пейська федерація національних інженерних організацій (FEANI), вона ж веде реєстр Європейських інженерів (EurEng) та Індекс програм (FEANI Index), якість яких, відповідає «європейському рівню»[11]. Відтак [10], вимоги до компетенцій майбутніх фахівці технічного профілю у документах WA класифікуються наступним чином: тривалість навчання, знання інженерних наук, інженерний аналіз, проектування і розробка інженерних наукових рішень, екологія та стійкий розвиток, дослідження, застосування сучасного інструментарію, проектний менеджмент, індивідуальна робота, комунікація, відповідальність, етика, лін-освіта.

У 2006р. за підтримкою Єврокомісії здійснений проект EUR-ACE (European Accredited Engineer) [2], метою якого було створення загальноєвропейської системи гарантії якості інженерної освіти у відповідності з європейськими стандартами. У рамках цього проекту був проведений порівняльний аналіз діючих національних систем моніторингу програм інженерної освіти країн Європи і Вашингтонської угоди і сформовані загальні вимоги до оцінки освітніх програм професійної підготовки в галузі техніки і технології. Європейські вимоги до професійних якостей і особистих компетенцій випускників ВТНЗ були визначені нами за такими розділами [2]: фахові знання, інженерний аналіз, інженерне проектування, наукове дослідження, інженерна практика, особистісні та педагогічні уміння і навички. Виділені складові є важливими чинниками у професійній діяльності викладача ВТНЗ, а отже, й важливими складовими в оцінці якості професійної підготовки майбутніх викладачів ВТНЗ.

Зазначені факти мають істотне значення для нашого дослідження. Вони дають можливість визначити науковий статус, зміст і структуру предмету дослідження, на підставі чого співвіднести поняття моніторинг та професійну підготовку майбутніх викладачів ВТНЗ. Отож, за кордоном простежується практика контролю якості професійної підготовки фахівців з боку наукової спільноти за двома етапами: через професійний моніторинг освітніх програм і їх постійну акредитацію (рівень професійної підготовки) та реєстрацію професійних фахівців (персональні якості).[1]

Висновки. Отже, констатуємо: процес професійної підготовки у ВТНЗ безпосередньо залежить від стану системи забезпечення якості професійної підготовки, а саме, моніторингу професійної підготовки майбутніх фахівців.

Література

1. The Washington Accord. - <http://www.washingtonaccord.org>
2. Engineers Mobility Forum. - <http://www.ieagrements.com/EMF>
3. European Federation of National Engineering Associations. - <http://www.feani.org>
4. Чучалин А., Боев О., Кришова А. Качество инженерного образования: мировые тенденции в терминах компетенции / Чучалин А., Боев О., Кришова А. // Высшее образование в России № 8, 2006. - С. 9-17
5. Косолапова С.А., Калиновская Т.Г., Косолапов А.И. О компетентностном подходе в профессиональном образовании./ Косолапова С.А., Калиновская Т.Г., Косолапов А.И. // Повышение качества высшего профессионального образования: материалы Всероссийской научно-метод. конферен-

ции с международным участием: в 2 ч. Ч. 2 / Науч. ред. С.А.Подлесный - Красноярск: СФУ, 2007 - С. 219-222.

6. Жуков В.И., Абовский Н.П., Енджиевский Л.В. Чему учат и не учат инженеров. / Жуков В.И., Абовский Н.П., Енджиевский Л.В. // Повышение качества высшего профессионального образования: материалы Всероссийской научно-метод. конференции с международным участием: в 2 ч. Ч.2 / науч. ред. С.А.Подлесный - Красноярск: СФУ, 2007 - С. 143-146.

7. Вдовенко В.Г. Методология высшего профессионального образования: / Вдовенко В.Г.: [учеб.пособие] / СИБУП. - Красноярск, 2007. - 248 с.

8. EUR-ACE (European Accredited Engineer. - http://www.feani.org/EUR_ACE/EUR_ACE_Main_Page.htm

9. Ассоциация инженерного образования России. - <http://www.aeer.ru>

10. Калиновская Т.Г., Косолапова С.А., Косолапов А.И.

Компетентносний поход к подготовке инженеров / Калиновская Т.Г., Косолапова С.А., Косолапов А.И. // Современные наукоемкие технологии. – 2007. – № 10 – С. 45-48 URL:

www.rae.ru/snt/?section=content&op=show_article&article_id=2634

11. Кузнецова А.Я. Контроль качества образования как методологическая проблема / Кузнецова А.Я. // Современные наукоемкие технологии. – 2007. – № 10 – С. 92-93 URL:

www.rae.ru/snt/?section=content&op=show_article&article_id=2669.

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА МУЛЬТИПЛІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЕКОНОМІСТА

УДК 378.013 (330)

Іванченко Б. А.

У статті подано визначення мультиплікативної компетентності майбутнього економіста та представлена її структура, ядром якої виступають ключові компетенції майбутнього економіста, а оболонка складається з двох рівноправних частин: професіоналізму майбутнього економіста та соціальної зрілості майбутнього економіста.

Ключові слова: мультиплікативність, мультиплікативна компетентність майбутнього економіста, ключові компетенції, соціальна зрілість, професіоналізм.

СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА МУЛЬТИПЛИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО ЭКОНОМИСТА

Іванченко Е. А.

В статье дано определение мультипликативной компетентности будущего экономиста и представлена ее структура, ядром которой выступают ключевые компетентности будущего экономиста, а оболочка состоит из двух равноправных частей: профессионализма будущего экономиста и социальной зрелости будущего экономиста.